

MARIANNA
ORAVCOVÁ

LEGENDÁRNÍ HRDINOVIA

RYTIERI
BOHATIERI
ZBOJNÍCI
ŠIBALI

ILUSTROVAL
LUBOSLAV PAĽO

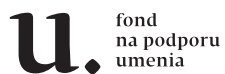
MARIANNA
ORAVCOVÁ

LEGENDÁRNÍ
HRDINOVIA

RYTIERI ILUSTROVAL
BOHATIERI ĽUBOSLAV PAĽO
ZBOJNÍCI
SIBALI

slovart

Tento projekt finančne podporil z verejných zdrojov

Text © Marianna Oravcová 2024

Illustrations © Ľuboslav Paľo 2024

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2025

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat' ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného, alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-6583-2

OBSAH

ÚVOD

007

FIONN

011

Írsko

Povešť o Fionnovom narodení, detstve, putovaní,
o učňovských rokoch, o vyslobodení mesta Tara z kľatby,
a napokon o tom, ako sa Fionn stal vodcom Fiannov.

KOVÁČ ILMARINEN

027

Fínsko

Ako múdry Väinämöinen vylákal svojho brata, slávneho kováča Ilmarinena
z Kalevaly do Pohjoly, ako tam Ilmarinen ukul zázračný mlynček Sampo
a našiel si nevestu a ako po mnohých skúškach získal jej ruku, a napokon,
ako sa v Pohjole slávila najkrajšia svadba všetkých čias.

KRÁĽ ARTHUR

045

Británia

Arthur ako chlapec získal meč Excalibur, ako mladý vojvodca
bojoval s jedenástimi kráľmi a ako kráľ získal okrúhly stôl
a kráľovnú Guineveru.

SIEGFRIED

061

Nemecko

Ako Siegfried prišiel do Wormsu, ako išiel na Island získať Brunhild
pre kráľa Gunthera, ako sám získal za ženu Kriemhild, i o tom,
ako ho zradili a zabili. Príbeh o troch cnostiach – vernosti, cti a láske.

RYTIER ROLAND

081

Francia

Príbeh o rytierskej vernosti, nízkej pomste a podlej zrade.

ILJA MUROMEC

099

Kyjevská Rus

Rozprávanie o tom, ako sa z chromého Iljušku stal
Ilja Muromec, a o jeho slávnych bohatierskych činoch
na obranu kyjevského kniežaťa Vladimíra Slniečka.

EL CID CAMPEADOR

117

Španielsko

Ako hnev kráľa Alfonsa vyhnal verného rytiera Rodriga Díaza
z Kastílie, a ako si on pod menom El Cid Campeador vybojoval slávu,
bohatstvo i mesto Valenciu a napokon i kráľovu milosť.

ROBIN HOOD

131

Anglicko

Ako sa z verného grófa Richarda Huntingdona stal vyhnanec
Robin Hood a z jeho milej Mariany kráľovná Sherwoodskeho lesa.

WILHELM TELL

145

Švajčiarsko

Rozprávanie o láske k vlasti, o spravodlivom hneve,
o túžbe po slobode a o večnej sláve lukostrelca Wilhelma Tella.

TILL EULENSPIEGEL

157

Nemecko

Šibalstvá, huncútstva a prefíkané činy figliara
Tilla Eulenspiegla, ktoré povysťrájal v mnohých nemeckých mestách
v Sasku, Hessensku, Brandenbursku, ale i v Dánsku či v Prahe.

KRÁĽ MATEJ KORVÍN 175

Uhorsko

Príbehy o spravodlivosti a múdrosti, ale aj šikovnosti a poslušnosti.

GJETO BASHO MUJO 191

Albánsko

Ako pastierik Mujo dostal vytúženú silu a ako sa stal mocným vodcom – gjeto bashom jutbinských agov.

JURAJ JANOŠÍK 205

Slovensko

Rozprávanie o tom, ako zbojník Juraj Jánošík so svojou družinou naprával krivdy na poddanom ľude.

MARTIN KRPAN 219

Slovinsko

Ako pašerák Martin Krpan z Vrha od Svätej Trojice zachránil Viedeň a ako sa mu za to cisár odmenil.

RINALDO RINALDINI 233

Taliansko

Ako švihácky kapitán zbojníkov viedol svojich druhov z jedného dobrodružstva do druhého.

Poznámky 246

Úvod

Vždy ste chceli cestovať a navštíviť
veľa krajín? Ak áno, tak táto knižka je
tá pravá príležitosť spoznať ich prinajmenej
pätnásť, a to dokonca v rozličných
historických obdobiach nášho letopočtu.

Príbehy, ktoré sme vybrali, sú usporiadané
chronologicky. Sú dlhšie, ako bývajú rozprávky
či povesti, a pritom v tejto knižke sú len
skrátenu, prerozprávanou podobou pôvodných
rozsiahlych textov. Najstaršie z týchto príbehov
(približne od 5. – 12. stor.) boli pôvodne
dlhé básnické skladby, teda veršované,
pevci ich hrali a spievali pri rozličných
príležitostiach a odovzdávali nasledujúcim
generáciám. Na šľachtických dvoroch či
v mestách ich spievali bardy, potulní speváci,
ktorí putovali po krajine.

Príbehy v tejto knižke sa väčšinou viažu k skutočným historickým postavám, ku konkrétnym udalostiam, napríklad bitka medzi Britmi a Anglosasmi pri Mount Badon, vytlačenie Arabov z Pyrenejského polostrova a zjednotenie Španielska, a vždy aj ku geografickým miestam – Worms, Rýn, Slovensko, španielske či nemecké mestá, roviny Kyjevskej Rusi, Karélia atď.

Počas stáročí od svojho vzniku sa príbehy čiastočne menili. Rozprávači do nich vkladali aj svoje predstavy o sile, odvahe, šľachetnosti, múdrosti a spravodlivosti či iných bohatierskych a rytierskych vlastnostiach. Niektoré príbehy dokonca prepracovali v neskoršom období spisovatelia.

Rozprávači však zakaždým ukázali, že aj keď nie vždy víťazí dobro, a niekedy dokonca víťazí zrada, v niekom prevládne hnev alebo ho vedie závisť či pomsta, človek sa predsa len vždy upína k viere a nádeji na lásku a spravodlivosť.

Možno vás tieto príbehy zaujmú natolko, že si ich neskôr prečítate aj v ich celej šírke a v pôvodnej podobe.

Ale vlastne ani nie je rozhodujúce, či všetci hrdinovia, o ktorých budete čítať, aj skutočne žili, alebo či sa všetky udalosti odohrali presne tak a na tých miestach, ako sa o nich rozpráva. Dôležité je, ako nás dokážu preniesť z krajiny do krajiny, aký bohatý a pestrý obraz o živote a o ľuďoch svojej doby nám ponúkajú. Tento obraz sa od príbehu k príbehu výrazne mení, a pritom postavy v ňom – hrdinovia – zostávajú.

Kto boli hrdinovia?

Tí, o ktorých sa nám dochovali najstaršie piesne, boli na severovýchode Európy *bohatieri* ako Kalevovi synovia či hrdinovia na Kyjevskej Rusi, na západe *rytieri*. Žili v rozličných krajinách, hovorili rôznymi jazykmi a patrili k odlišným kultúram. Pri čítaní si tieto rozdiely iste všimnete. Inak hovorí El Cid, ktorého neoslovujú inak ako „v šťastnú hodinu si sa narodil a v šťastnú hodinu si si meč pripäl“ a inak Ilja Muromec, Starý kozák, iné sú boje medzi keltskými klanmi za prítomnosti bytostí z čarodejného podzemného sveta a iné je dobývanie maurských miest. No i keď sa hrdinovia vo všeličom odlišovali, mali veľa spoločného.

Rytieri boli predovšetkým silní, odvážni, odhodlaní a udatní, nezľakli sa žiadneho protivníka, žiadnej presily, žiadneho boja. Ich sila sa však spájala aj so šľachetným charakterom. Tam prejavovali nemenej skvelé vlastnosti. Na jednej strane ich charakterizovala oddanosť svojmu pánovi, ktorý mal zasa povinnosť ich chrániť, ale na druhej si plnili aj povinnosti a mali zodpovednosť, boli veľkorysí voči svojim ľuďom a ich rodinám, dokonca aj k pokoreným nepriateľom. Siegfried radil kráľovi, aby namiesto výkupného žiadal mier, El Cid zasa namiesto krvavej odplaty navrhol, aby porazení maurskí králi platili dane. Od rytiera sa očakávalo priateľstvo a obetavosť, súdržnosť so svojimi druhmi – takí mali byť Arthurovi rytieri okrúhleho stola či palatíni Karola Veľkého. Pre rytiera bola samozrejماً aj úcta k ženám. Rytiera totiž prvých sedem rokov vychovávali ženy, až potom muži, a rytierske správanie k dámam je niečo, čo oceňujeme aj dnes.

Charakter rytiera sa vyznačoval ešte niečím hlbším, na čo sme my už takmer zabudli – a to boli cnosti. Patrili k nim spravodlivosť, vernosť, odvaha, múdrosť, šľachetnosť, umiernenosť a aj služba ženám. Boli to jasne stanovené vlastnosti, a tvorili základ morálneho správania rytiera. Dodržiavali sa, boli záväzné a nik si ich nemohol vysvetľovať po svojom. Ako je však ľudskej povahy tiež vlastné – aj sa porušovali, keď niekto napríklad zradil priateľa, nedodržiaval prísahu.

Keď sa však v krajine porušil ustálený poriadok, ako sa stalo v Anglicku v neprítomnosti kráľa, ktorý viedol križiacku výpravu do Palestíny, jeho verní poddaní napríklad gróf Robert Huntingdon sa stali vydedencami, postavenými mimo zákon. Ale ani v takej nezvyčajnej situácii svoje rytierske cnosti nestratili. A tak šľachtic Robert Huntingdon, aj ako vydedenec Robin Hood uplatňoval svoju silu, odvahu, um i dôvtip predovšetkým v záujme dobra prenasledovaných.

Keď sa niekedy v 14. storočí doba rytierov v Európe končila, prestali o nich vznikať nové príbehy. Ale zato príbehy o hrdinstvách sa rozprávať neprestali. Naopak, objavovali sa nové, už nie vo veršoch, ale v próze. Po rytieroch sa objavili iní hrdinovia, tiež silní a odvážni, ale boli to obyčajní ľudia – Wilhelm Tell vo Švajčiarsku,

Gjeto Basho Mujo v horách severného Albánska či Juraj Jánošík na Slovensku. Ich príbehy sa už sa neodohrávajú vo vojnách a bitkách alebo v kráľovských družinách, ale v malých či väčších mestách, na dedinách a v horách. Aj oni jasne rozlišujú medzi dobrom a zlom, bojujú v mene spravodlivosti, svojou silou a neobyčajnými schopnosťami chránia obyčajných ľudí a pomáhajú im v biede.

Rozprávali sa ešte aj celkom iné príbehy – veselé, šibalské až roztopašné, ktorých hrdinom bol v nemeckých krajinách napríklad figliar a výmyselník Till Eulenspiegel alebo v Slovinsku silák Martin Krpan. Títo hrdinovia zasa stelesňujú iné, nemenej obdivované vlastnosti, ako sú šikovnosť, dôvtip, obyčajná ľudská múdrosť a odvaha. Dokážu si nimi získať rešpekt aj vládcu.

A napokon sú aj také povesti, ktoré spájajú viacero veselých i vážnych motívov, ako je to v mnohých príbehoch o spravodlivom a múdrom kráľovi Matejovi Korvínovi, ktoré sa rozprávali azda vo všetkých krajinách, v ktorých vládol, a nebolo ich málo.

Aj v týchto príbehoch z mladšieho obdobia existuje popri bežnom svete aj svet mimo neho. Existujú sily dobra a zla, ktoré človeka presahujú a ktoré hrdinovi pomáhajú (víly, zany, ory) alebo sa im hrdina musí postaviť ako Martin Krpan voči obrovi Brdavsovi. Čo to znamená? Že človeku je vlastné v myšlienkach prekračovať svet, ktorý vníma svojimi zmyslami, keď hľadá vysvetlenia, odpovede na svoje otázky, prejavuje kombinačné schopnosti, spája súvislosti a má pritom i obrovskú fantáziu. Táto úžasná schopnosť, vlastná ľuďom na celom svete, je veľmi cenná, a to naozaj nielen pri vymýšľaní príbehov.

Ak sa chcete držať pri zemi, tak možno, že mnohé z toho, čo ste spoznali v týchto príbehoch, archeológovia ešte len objavajú a historici vo svojich výskumoch dokonca potvrdia ako skutočnosti. A tak sa všeličo z týchto príbehov premení na historický fakt. Sami uvidíte, že to rozprávania o hrdinoch a ich hrdinských činoch na kráse nič neuberie.

Marianna Oravcová

Povešť o Fionnovom narodení, detstve,
putovaní, o učňovských rokoch,
o vyslobodení mesta Tara z kliatby,
a napokon o tom, ako sa Fionn stal
vodcom Fiannov

Írsko

1. až 3. storočie

Na začiatku nášho letopočtu v 1. až 3. storočí sa Írsko delilo na viacero častí a moc v nich patrila štyrom kráľom, nad ktorými vládol najvyšší kráľ či veľkráľ Ard-Rí Érenn zo svojho sídla v meste Tara. V krajine však bola ešte jedna moc – obdivovaná i obávaná ľuďmi i kráľom — Fiannovia, družina hrdých, slobodných bojovníkov, pritom šľachetných a dvorných rytierov, takých, akými neskôr budú kráľ Arthur a jeho družina, Siegfried, Roland či o takmer tisíc rokov Cid.

Žili v bojoch, poľovačkách a dobrodružstvách. Boli mečom veľkráľa, keď bolo treba odraziť nepriateľské útoky severanov či morských pirátov, trestať nepriateľov a nepravosť v krajine.

Najslávnejší z Fiannov bol Fionn mac Uail zvaný aj Fionn mac Cumhaill.

hlbokých zelených lesoch Slieve Bloom v Tipperary žili v úkryte, celkom osamote, odlúčené od celého sveta, dve druidské vedomkyne a opatrovali malé zlatovlasé chlapča.

Nebolo to obyčajné dieťa. Zlatovlasý chlapec Deimne bol synom Uaila mac Baoiscne, vodcu írskych Fiannov, a jeho ženy, krásnej dlhovlasej Muirne. Uailovi neprajníci z klanu Morna dlho kuli plány, ako zosadiť mocného a šľachetného Uaila z vodcovstva nad Fiannmi. Ale nijako sa im to nedarilo, lebo Uail narábal zbraňami tak, že sa mu veru nik nevyrovnal, ani sám Morna. Lenže pes, ktorý vie čakať, nakoniec zajaca dolapí. A tak Mornovi synovia v krvavej bitke pri Cnuche predsa Uaila zabili a jeho družinu z klanu Baoiscne zahnali do vyhnanstva. V hustých lesoch, jaskyniach a zátočinách sa skrývali pred pomstou klanu Morna. Vodcom Fiannov sa stal Goll mac Morna.

Čo mala krásna Muirne robiť? Oplakala smrť svojho muža, a aby zachránila život synčeka - Uailovho nástupcu, s krvácajúcim srdcom ho zverila do ochrany druidským vedomkyniam z klanu Baoiscne: Liath Luachre a Bodhmhall, čo bola Uailova sestra a Deimnova kmotra. Potom Muirne ušla do kraja Kerry a stala sa ženou tamojšieho kráľa. Veď kto by nechcel za ženu takú krásavicu! Tvár mala jasnú ako jarné ráno, hlas zvučnejší ako volanie kukučky

z najvyššieho konára a jej krásna postava sa pohybovala plavne ako rieka. Pomsta Mornových synov však nepoznala hraníc, a tak sa Muirne neodvážila vziať si syna k sebe na kráľov dvor.

Keď mal Deimne šesť rokov, navštívila ho jeho matka. Prišla tajne, putovala dlho po opustených cestách a hlbokých lesoch, veľmi sa bála pomsty Mornových synov. Malý Deimne spal tak hlboko, že len jedno uško zachytilo jemný hlas, ktorý sa mu láskavo prihovárал, a len jedno očko zazrelo nádhernú postavu s dlhými vlasmi. Matka ho vzala do náručia, pobožkala, ticho mu spievala a chlapec znova zaspal. Ale tej noci zvedel, že má matku. Keď sa zobudil, bola preč. Vracala sa zasa hustými lesami a po opustených cestách, ďaleko od ľudských obydľí, k svojmu mužovi v Kerry. Možno sa bála Mornových synov a možno kráľa milovala.

Deimne podrástol, učil sa behať, skákať a plávať. Veď každý mladík, ktorý chcel patriť do družiny Fiannov, musel behať rýchle ako vietor a pritom tak ľahko, že mu pod nohami ani suchý konárik nezapraskal, ani jediná kučera na hlave sa mu nepostrapatila. Musel byť taký šikovný, že v behu lesom dokázal preskočiť konár vo výške očí a podliezť vetvu zároveň kolien, a taký svižný, že si v behu dokázal vytiahnuť trň z päty. To všetko sa Deimne naučil, a k tomu ešte obrátne plávať, takže kĺzal po vode ako úhor a potápal sa ako vydra. Vedel chytať zajace v poli, loviť zver v lese, ryby v jazerách a riekach holými rukami, veď príroda mu bola domovom a ľudí zatiaľ nepoznal. Čas plynul a Deimne rástol. Bol vysoký a pevný ako mladá jedľa, štíhly a pružný ako vrbá, jemný a čiperný ako vtáča. S láskou sa dívali obe stareny na jeho plavú hlávku, aj keď Bodhmhall občas zahundrala: „Taký, ako bol jeho otec, nebude nikdy,“ mysliať s láskou na svojho mŕtveho brata.

Stareny chlapcovi rozprávali o jeho otcovi, hrdom Uailovi mac Baoiscne, vodcovi Fiannov, ktorý bol kráľovým mečom a udatne odrážal útoky severanov. Najslávnejší spomedzi všetkých, najkrajší a najtvrdší bojovník, ale aj najláskavejší dobrodinec, vodca družiny Fiannov. Rozprávali o nástrahách, z ktorých jeho otec vyviazol, o odvahe, s akou ich prekonával, o hneve, ktorý ho ako orlie perute niesol priamo do útoku, takého silného a prudkého, ako keď sa zne-nazdajky strhne búrka. O tom, ako jeho útok rozprášil nepriateľov

na všetky strany skôr, než sa nazdali či pomysleli na útek. Napokon i o tom, ako keď sa naplnil jeho čas, sa sily celého Írska museli spojiť proti nemu, aby ho porazili.

Rozprávali mu aj o Mornových synoch. O starom násilníkovi Mornovi z Connachtu s mocnými, širokárskymi plecami a prísnyim pohľadom. O jeho synovi Gollovi mac Mornovi. Širokoplecý bol ako jeho otec, aj rovnaký zurvalec, ale mal jasný pohľad a jeho smiech zurčal ako potok, takže mu ľudia zaň aj nejedno krviprelieanie prepáčili. Cónán Maél mac Morna, jeho brat, bol zlostný ako jazvec, bradatý ako divý kanec a plešivý ako vrana. Z úst sa mu valili nádávky aj vtedy, keď by sa druhý ani na slovo nezmohol. Chvastal sa, že vstúpi do každých dverí bez váhania, ak sú otvorené, a ešte skôr, ak sú zatvorené. Ak tam našiel mierumilovného človeka, potupil ho, a ak našiel takého, čo nebol mierumilovný, potupil ho tiež.

Do tretice mu rozprávali o Garrovi Duv mac Mornovi a divom Artovi Ogovi, čo sa o vlastnú kožu strachovali rovnako málo ako o cudziu. Bolo ich ešte viac, oveľa viac v klane Morna, samí diví Connachtčania, neskrotní a nevypočítateľní ako úžasná krajina, v ktorej žili.

Jedného dňa šla lesom Slieve Bloom skupinka potulných bardov a stareny im Deimna zverili, lebo bol čas, aby sa naučil aj ich umeniu. No aj preto, že ukrývať mládenca je ťažšie ako dojča. Žiadne tajomstvo však nezostane tajomstvom navždy. Mornovi synovia vedeli, že Muirne mala malého synčeka, a bystré oči Golla mac Mornu, hnevny pohľad Cónána Maél mac Mornu aj divý zrak Garru Duv mac Mornu neprestali slediť po írkej krajine. Vedeli, že ak Uailov syn nebude hoden svojho otca, bude iste hoden viac. A kým bude nažive, nebudú mať ich synovia pokoja.

Deimne sa zatiaľ túlal s bardmi Írskom, učil sa verše, spoznával runové palice, na ktorých boli zaznačené začiatocné slová múdrosti druidov a prvé slová básní. Dosiaľ poznal Deimne prírodu, od bardov sa naučil poznať ľudí, ich radosti i žiale, rany z bojov i priateľstvo bok po boku.

Jedného dňa prepadol pútnikov na odlahlom mieste zbojník Fiacail mac Codhna. Zaútočil na nich ako zúrivy vlčiak a nemilosrdne ich rad-radom pobil. Keď sa strašný červenovlasý chlap priblížil k Deimneovi, chlapec sa naňho vrhol holými rukami.

„A ty, čo si zač?“ zareval naňho zbojník.

„Som syn Uaila z klanu Baoiscne,“ hrdo odvetil Deimne. V tej chvíli zbojníkovu strašnú tvár s vypučenými krvou podliatymi očami ožiarila radosť. Zbojník sa premenil – plakal i smial sa zároveň. Starý Fiacaíl tiež patrilo do klanu Baoiscne a kedysi bol Uailovým služobníkom. Od samej radosti na vlastných pleciach odniesol Deimna domov, k starenám, lebo bol i mužom starej Bodhmall. Keď Mornovi synovia zničili klan Baoiscne, všetci sa rozprchli a každý na vlastnú päsť bojoval proti všetkým, ktorí dopustili smrť Uaila mac Baoiscne. Tak žil aj Fiacaíl mac Codhna.

Začas ešte ostal Deimne u svojich ochrankýň a lovil. Dokázal umoriť jeleňa v behu a potom ho dovliecť domov za vzpierajúce sa parošie. Medzi stromami vysledil zvera, nech by mal farbu kôry, a zlapal vtáka, aj keď sa za súmraku dĺžili tieň a mihali vo vetre. Po kraji sa začali šíriť chýry o jeho činoch.

„Bude lepšie, ak odídeš,“ vraveli mu stareny, „Mornovi synovia iste tiež naťahujú uši a nepotrvá dlho, vystriehnu ťa tu.“

Tak sa Deimne vybral z domu, aby si vyslúžil meno, ktoré bude slávne dovtedy, kým čas bude mať uši a bude žiť jediný Ír. Putoval írskou krajinou celkom sám. Deimne bol pre samotu zrodený ako jastrab, čo prebýva v neznámych dialavách a pustatinách. V Moy Lifé zazrel v jazere plávať chlapcov vo svojom veku. Pozvali ho medzi seba, aby ukázal, čo dokáže, ale Deimne ich všetkých prekonal.

„Pozrite sa, aký je pekný tento neznámy. Vysoký, má krásnu tvár a neobyčajné, celkom plavé vlasy!“ hovorili si chlapci. „Volajme ho Fionn!“

A odvtedy mu toto meno ostalo. Porazil ostatných v behu i v skoku, a keď sa hra premenila na bitku, ako to už medzi chlapcami býva, opäť bol víťazom Fionn.

Ďalej Fionn putoval sám do Loch Leine a dal sa najať do služby u kráľa vo Finntraigh. Poľoval preňho a čoskoro aj tam osvedčil svoje neobvyklé schopnosti.

„Ak by Uail z klanu Baoiscne mal syna,“ povedal mu jedného dňa kráľ, „tak tým synom by si mohol byť len ty.“ Hoci to bola pravda pravdúca, aj kráľ sa obával pomsty Mornových synov, a tak Fionn musel z jeho dvora odísť.

Pobral sa ďalej na juh do Kerry, ku kráľovi, čo mal za ženu jeho matku. Tu slúžil a učil sa narábať so zbraňami.

Jedného dňa, keď kráľ oddychoval po vydarenej poľovačke,

pozval Fionna zahrať si šach. A Fionn vykonal neslýchanú vec: sedem ráz za sebou kráľa v hre porazil. Lebo taký bol Fionn až do konca svojho dlhého života, že vždy vykonal to, čo vykonať dokázal, a nespýtoval sa, koho tým urazí, a to, čo nevedel vykonať, urobil tiež.

„Kto vlastne si?“ skríkol nahnevany kráľ a skúmavo si Fionna prezeral.

„Som synom sedliaka z Luigne pri Tare,“ zaklamal Fionn a začervenal sa, lebo kráľov pohľad prenikal do hĺbky a dovidel dvadsať rokov dozadu – a nemýlil sa.

„Nie, ty nie si synom sedliaka,“ riekol kráľ, „si synom, ktorého moja žena Muirne porodila Uailovi mac Baoiscne.“ Na to už Fionn nemal čo povedať a jeho pohľad sa uprel na matku – a zostal tam dlho.

„U mňa zostať nemôžeš. Nechcem, aby ťa zabili pod mojou strechou, a nie som taký silný, aby som ťa mohol pred Mornovými synmi ochrániť,“ dodal kráľ smutne.

Ani na to už Fionn nič neodvetil. A Muirne? Mlčala. Asi milovala svojho pána, asi sa aj bála Mornových synov.

Tak musel Fionn ísť znova sám ďalej a zbierať múdrosť a silu, aby, keď príde jeho čas, mohol vybojovať to, čo mu po otcovi právom patrilo – vodcovstvo nad Fianmi, a tým obnoviť ich starú slávu.

Na brehu rieky Boyne našiel Fionn zelenú zátoku, v ktorej už sedem rokov v úkryte žil bard a mudrc Finegas z klanu Baoiscne. Toto miesto si vybral preto, že podľa starej veštby mal v rieke Boyne uloviť vševediaceho lososa. Kto lososa zje, získa celú múdrosť sveta. To malo byť na Fionnovej púti posledné miesto, na ktorom sa mal niečomu priučiť. Finegas sa stal Fionnovým majstrom a učil ho múdrosti. Ako? Otázky robia človeka múdrom, aj keď na ne nie vždy dostane odpoveď. Správna otázka nesie so sebou svoju vlastnú odpoveď ako slimák svoju ulitu.

„Majster, a odkiaľ sa dostala múdrosť do lososieho tela?“ spýtal sa jedného dňa Fionn, ktorý si majstra pre veštbu o lososovi veľmi vážil.

„Nad tajomným jazerom na neznámom mieste rastie lieska. Orišky poznania z nej padajú do jazera. Ako klesajú ku dnu, losos ich chytá a hltá,“ vysvetlil mu Finegas.

„Nedala by sa múdrosť ľahšie získať tak, že by sa človek vydal hľadať tú liesku a zjedol by orechy rovno z jej konárov?“ odvážil sa Fionn.

„Veru nie, Fionn. Liesku možno nájsť len pomocou tej múdrosti, ktorá je ukrytá v tele lososa, a tú múdrosť získaš len vtedy, ak zješ orechy z liesky, a to sa ti podarí, len keď lososa chytiš,“ odvetil Finegas.

A tak čakali na vševediaceho lososa. Jedného dňa sa bard objavil s plochým košíkom z rákosia a uprel oči na chlapca. Jeho pohľad bol taký láskavý, že Fionna dojal, a taký zádumčivý, že mu bolo do plaču.

„Čo sa stalo, majster?“ spýtal sa preľaknutý.

Finegas mlčky položil košík do trávy a Fionn v ňom zazrel lososa. Hodnú chvíľu sa díval na krásnu rybu.

„To je ten losos, o ktorom som ti rozprával. Upeč ho, Fionn, o chvíľu sa vrátim,“ povedal napokon Finegas smutne.

„Rád to urobím,“ odvetil Fionn.

Básnik sa naňho znova zadíval dlhým pohľadom.

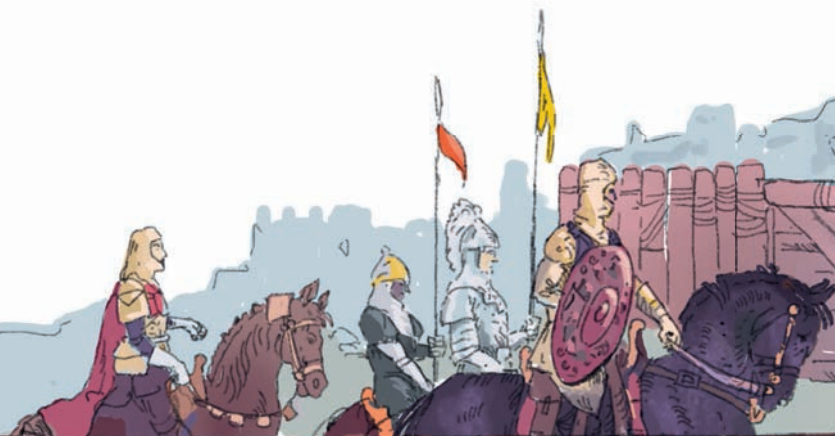
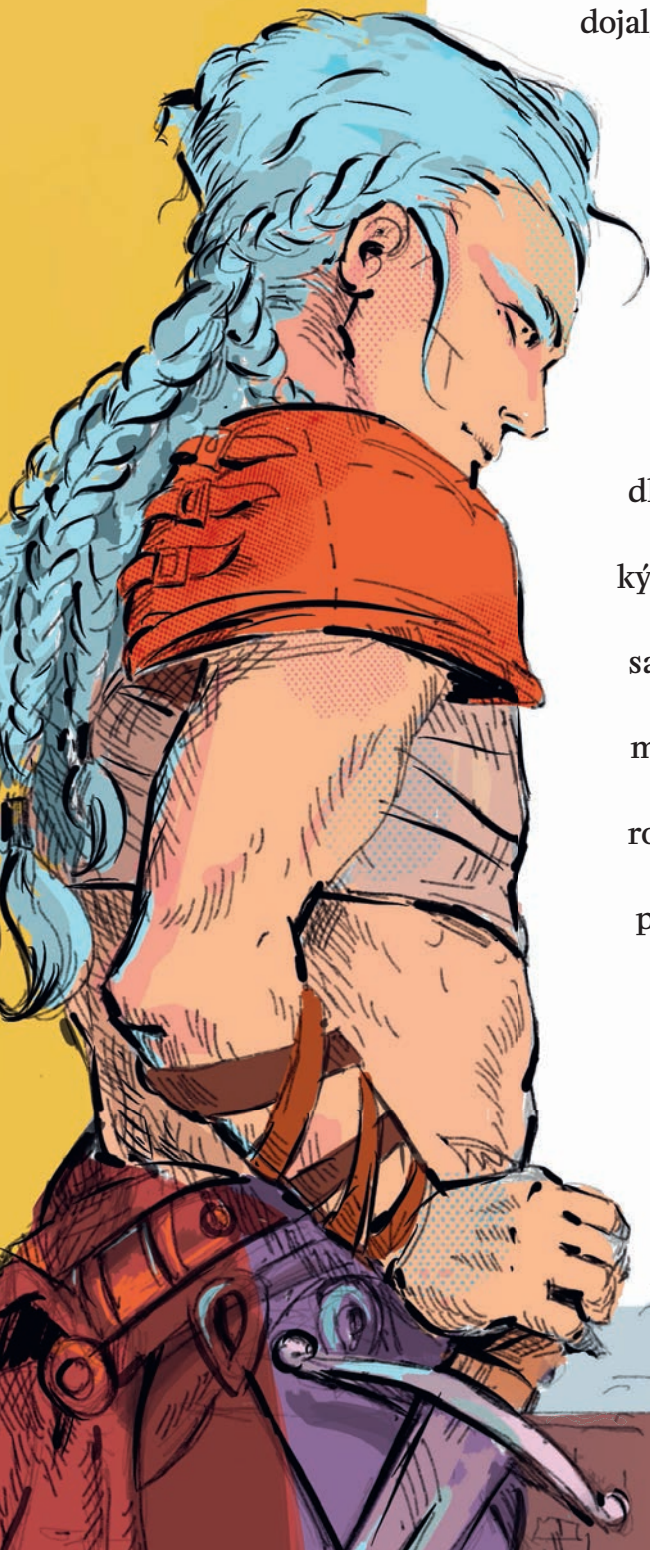
„Ale neochutnáš z neho ani kúsok, kým budem preč, však nie?“ povedal Finegas.

„Nie, ani najmenšej šupinky sa nedotknem,“ slúbil Fionn.

„Viem, veď viem, že to neurobiš,“ mrmlal si básnik pre seba a bral sa preč.

Keď sa vrátil, nad ohňom rozvoniavala upečená ryba.

„Tak si mi ho predsa len nezjedol,“ povedal Finegas.

„Veď som ti to slúbil,“ odvetil Fionn.

„Ale ja som odišiel len preto, aby si mohol rybu ochutnať, keby ti na ňu predsa prišla chuť.“

Fionn sa zasmial: „Ochutnal som ju – náhodou. Keď sa piekla, vydul sa jej na koži veľký pluzgier. Bolo to také škaredé, že som ho prstom zatlačil. Riadne som sa popálil, tak som si strčil prst do úst, aby som si ho ochladil. Ak je ten losos taký chutný, ako chutil môj prst, to už hej!“ a znova sa zasmial.

„Áno,“ povzdychol si majster, „ale keď som ti o ňom rozprával, nepovedal som ti celú pravdu. Nie pre mňa je určená múdrosť, ktorú v sebe losos ukrýva, patrí Fionnovi mac Uailovi z rodu Baoiscne. Tak len lososa dopeč, milý môj, a zjedz ho sám.“

Tak sa skončili Fionnove učňovské roky a prišiel čas vyskúšať si sily. Rozlúčil sa s Finegasom a vybral sa do mesta kráľov – do Tary. Bolo to práve v deň sviatku samhain, keď sa na slávnosti schádzalo všetko múdre, udatné a šľachetné, čo Írska krajina zrodila.

Aká bola Tara? Uprostred stál hrad najvyššieho kráľa Ard-Ri s mocným opevnením, a nie jedným, za prvým sa tiahlo druhé, ktoré chránilo štyri menšie hrady. V nich sídlili štyria nižší írski králi. Okrem toho tu bola veľká hodovná sieň, a tú chránili vonkajšie múry Tary, ktoré sa tiahli pozdĺž celého návršia, na ktorom stálo mesto. Z tohto mesta – zo srdca Írska – vychádzali štyri cesty, na sever, juh, východ a západ.

